

POETA DOCTUS – prof. dr. SLAVKO PEROVIĆ I NJEGOV AMARCORD

POETA DOCTUS: PROFESSOR SLAVKO PEROVIĆ, MD AND HIS AMARCORD

Mirko Jamnicki Dojmi*

SUMMARY

Professor Slavko Perović, MD (Preko, Croatia, 17 Feb 1921 - Zadar, 16 Jan 2007), a prominent citizen of Zadar and one of the Croatia's leading paediatricians, was a man of numerous tastes and great culture. He used to say about himself that he was "an admirer of art and beauty" so that, in addition to his medical profession, he was engaged in photography and poetry. Neither did he neglect music, or painting. In addition, he was known as a multi-sport athlete. Verses and the eye of the camera were for Dr Perović an occasional escape and shelter, a pastime, a return to the cherished childhood places, the insular microcosm where he would retreat after strenuous hospital work.

*At the end of 2004, a small collection of his poems and artistic photographs named *Litrati* was issued by *Matica hrvatska*. It truthfully reflects the doctor's lyrical side, which we always loved in him. It is a version of Fellini's *Amarcord* featuring *Kali* and *Preko*, and written in the native chakavian dialect.*

Key words: *chakavian poetry, art photography, Litrati, Slavko Perović, Croatia, Zadar*

UVOD

Poznati zadarski i jedan od vodećih hrvatskih pedijatara, prof. dr. Slavko Perović (Preko, 17. veljače 1921. – Zadar, 16. siječnja 2007.), bio je čovjek širokih obzora i afiniteta. Sam je za sebe govorio da je "poklonik

* Medicinska škola Ante Kuzmanića, Zadar. Adresa za dopisivanje: Mirko Jamnicki Dojmi, dr. med., Ul. B. Karnarutića 6, 23000 Zadar; E-mail: mjamnickidojmi@yahoo.com

umjetnosti i ljepote” pa se osim svojom temeljnom strukom, kojoj je posvetio dug i plodan život, bavio i poviješću medicine. No ne samo Klio, naklonjene su mu bile još i druge dvije muze: Erato i Euterpa. Strašću istinskog amatera bavio se umjetničkom fotografijom i poezijom. Klasična glazba mu je bliska, svirao je violinu, ali ni *jazz* mu nije bio stran. Od slikara posebice je volio Vincenta van Gogha, divio se njegovoj “ekstatičnoj” paleti, a o njegovoj bolesti napisao je patografski osvrt [1]. Dr. Perović bio je poznat i kao polivalentni sportaš (košarka, nogomet, tenis, biciklizam, ribolov, skokovi u vodu, jedrenje).

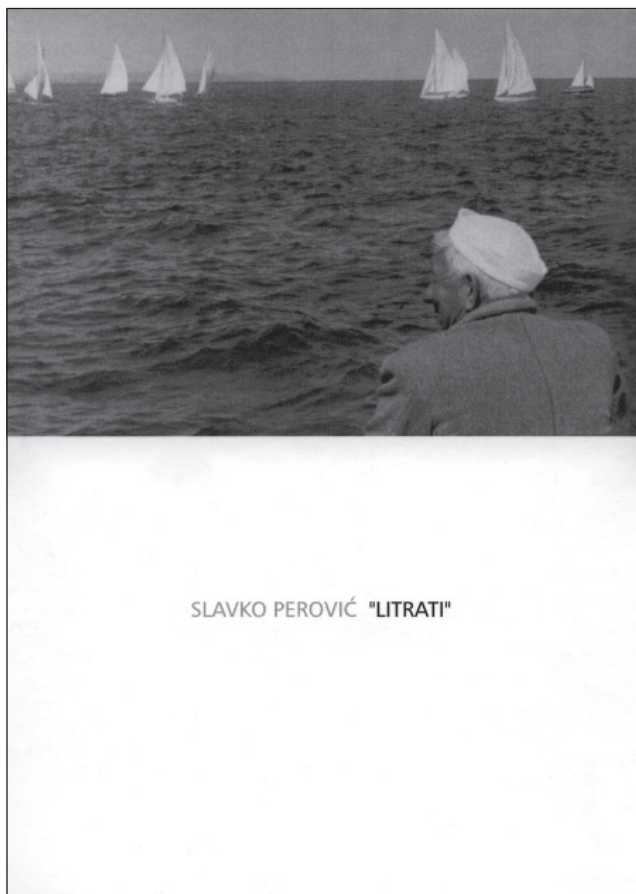
Retoričko pitanje: “Pjesnik?” i odmah potom tvrdnja kaljskog poeta Joje Ricova: “Apsolutno, svojim govorom i stilom življenja”, uistinu mi se čini kako proniče u meritum stvari kada je riječ o dr. Slavku Peroviću, pedijatru i znanstveniku, predavaču i sjajnom kliničaru, učitelju i mentoru, nezaobilaznoj osobi u razvoju kliničke i socijalne pedijatrije u Hrvatskoj i Dalmaciji, autoru dvjestotinjak radova i nekoliko knjiga iz područja svoje struke, čiji životni opus zaokružuje daleko veći saldo. Njegovo zanimanje liječnika i pedijatra, poslije subspecijalista iz područja nutriciologije, nije mu suzilo vidokrug i sputalo kreativnost toliko da nije ostalo još dovoljno prostora i širine za poetski uzlet, umjetničku fotografiju i glazbu.

POVRATAK INSULARNOM MIKROKOZMOSU

Koncem 2004. u izdanju Matice hrvatske, ogranak Kali, iz tiska je izašla zbirka Perovićevih odabranih pjesama i umjetničkih fotografija *Litrati* [2]. Zbirka je posvećena “Kaljskim ribarima rasutim morima svijeta”, a sam će autor u predgovoru reći: “U mojim godinama prva knjiga pjesama? A zašto ne? Eto, nek’ ugleda svjetlo dana ono drugo lijepo, izvan struke, što me povremeno pratilo i uzbuđivalo kroz decenije mojega života” [3].

U svojim *Litratima* pjesnik Perović u četiri je ciklusa višak emocija i empatije za običnog čovjeka pretopio u lirski čakavski idiom. Za njegove fotografije moglo bi se reći da predstavljaju osobni “rukopis” zbilje uhvaćene mehaničkim okom kamere.

Skladno, minimalistički opremljena knjiga (zasluga talentirane dizajnerice, profesorove unuke Dore Bilić) sastoji se od dva dijela. Posve u duhu s naslovom zbirke, u prvom su dijelu izložene pjesničke, u drugom fotografske *Slike*. Na kraju pridodati su *Rječnik manje poznatih riječi*, kratki autorov *curriculum vitae* i dvije recenzije. Potpisuju ih Abdulah Seferović, afirmirani zadarski kulturnjak posvećen ponajviše umjetničkoj fotografiji, i kaljski

Naslovnica zbirke *Litrati*

Front cover of a collection of portraits Litrati

pjesnički bard Joja Ricov, legendarni uznik i nepotkupljivi borac za slobodu hrvatskog idioma.

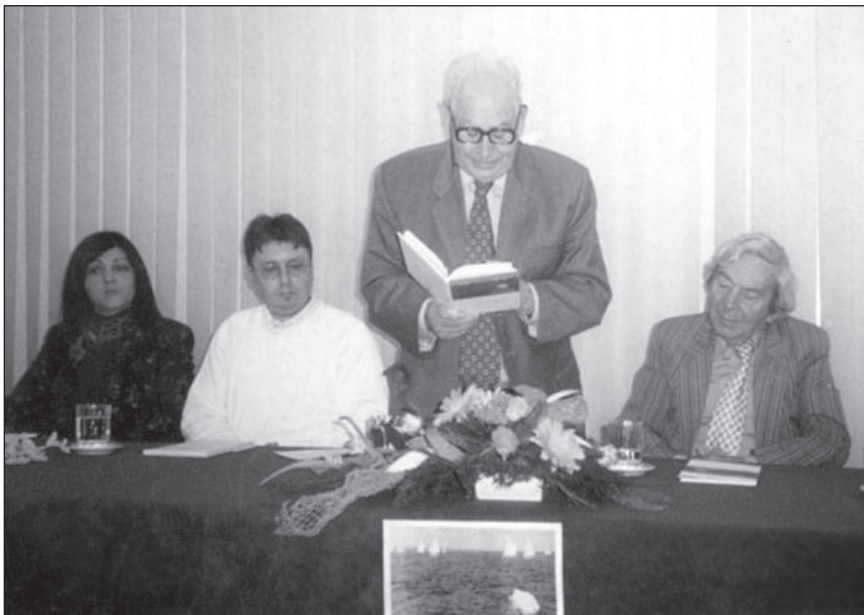
U napornom i odgovornom okruženju bolničke svakodnevice, strpljivom posvećivanju malim pacijentima, stručnom radu i praćenju modernih medicinskih spoznaja, stih i precizno oko *camere obscurae* bili su doktoru Slavku Peroviću onaj nužan povremeni bijeg i utočište, razbibriga, opuštanje u ljubavi, povratak milim toposima djetinjstva, insularnom mikrokozmosu.

Kreativna identifikacija, kratko i slatko uranjanje u primordijalno, osobno prapočelo [4].

KALEJDOSKOPSKO ŠARENILO SLIKA

Cijeli jedan otočni koloplet prštavih, ljupkih, humornih sličica, ali i tvrde bodulske svakodnevice žuljavih ribarskih ruku s natruhama sjete, donosi nam ova dragocjena Perovićeva zbirka. Autor započinje spomenom na pogrbljene starosjedioce (*Didi*), a završava mementom preminulim kapetanima (*Ukop ribarskog kapetana*) i zazivom starog mornara (*Vapaj starog mornara*). Između toga redaju se slike s blagim prizvukom ironije, melankolije i dobroćudne poruge, koje, među ostalim, pjevaju o poznatim otočnim simbolima (*Gajeta*, *Stuaro jidro*, *Stari berekin*, *Tovierna*), o tvrdom insularnom životu punom odricanja i trošnosti (*Po'prova I*, *Po'prova II*, *Trata*), ali i veselja pod kapom nebeskom (*Nediljno kolo*).

Mediterranski, južnjački temperament autorov sklon je kratkom, lapidarnom izričaju u kojem se akcentuiraju i sažimaju bitne karakteristike omiljenih prizora, pojava i motiva. Svi oni nalaze svoju podudarnost i komplementarnost s fotografijama koje precizno, potaknute umjetničkim nervom sjajnog opservatora, love detalje iz svakodnevice, obogaćujući naše vizualno iskustvo kroz čaroliju fotografskog oka.

S promocije zbirke *Litrati* u Zadru

Presentation of the collection Litrati in Zadar

“Njegove su fotografije plod vlastite intuicije i senzibiliteta, psihološke pronicavosti i likovne kultiviranosti.

Tako, primjerice, tragajući stalno za misterijem života, snima amblematsku *Put u priču*. Tu bijela cesta nije samo efektan grafički element kompozicije, već i simbol puta u život koji nije ravan, popločan, posut cvijećem i obasjan suncem. Onakav je kakav je život: neravan, krivudav; stalno je u usponu i gubi se u daljini koja skriva cilj. Uokolo je šuma iz koje uvijek prijeti opasnost. Simptomatično je da dvije djevojčice već na prvim, nesigurnim koracima puta u život ne hodaju odvojeno već zajedno, držeći se za ruke” [5].

“Perovićev fotopis (ili fotoris) kreće od eksterijera. Rije u interijer i roni, od vidnoga u nevid, od dohvatnog u nedohvat, a slike kazuju... Slavko Perović sav je u Sredozemlju, peče sav u kali... Slavko uhodi da zblene, da osokoli okodirom, da liječi i uobraziljom. Nije stao, on ne pušta zbivanja: hvata i lovi... Optimale meteorologijskih datosti skladane krajobrazom, u mijeni godišnjih doba, lovi tren u nepovratu. Stanje i ugođaj, do u vrisak, do u – znamen!” [6].

Svojim fotografskim uracima s naglašeno intimističkom gamom i finom metaforikom, dr. Perović sudjelovao je na brojnim, najčešće skupnim izložbama (petnaestak, od 1958. do 1999.). Zbog vrsnoće svoga fotografskog opusa nije ga mogao mimoići ni almanah *Povijest hrvatske umjetničke fotografije* u kojem je smješten uz utemeljitelje Zadarske škole fotografije, braću Antu i Zvonimira Brkana, te Josu Špralju [7].

Doktorova lirska crta *stihovana* je tako i *oslikana*. Dobili smo pravi mali kaljsko-prečki *Amarcord* ispjevan na zavičajnoj čakavici. Ima u tim pjesmama patine prohujalih vremena, otočnog univerzuma prepuštenog i dovoljnog sebi samome, zagledanog u vlastito lice, sljubljenog s mukom ispresijecanom munjinama vedrine (izvrstan ciklus ŽIVUOT BREZ RAJA). Prva pjesma iz tog ciklusa, *Po ´prova I*, posvećena starim kaljskim ribarima, naturalističkim nabojem i sjajnom optikom gotovo filmskog kadriranja ocrtava zbilju ribarskog života: *Struašno je bilo / ribanje zimi, / kad prsti zaziebu, / kad bura zadimi, / kad muore se ledi / nad politon koson, / a sopolj se mrzne / nad smrznutin noson, / kad sunce zaškuri / a nuoč dohodi / pa mokat i gluadan / po provu hodi. // I sad ćeš leći / pruaznog trbuha, / s malo kvasine / i suhoga kruha. / A unda se s mukon, / «pasje ti vire» / poprovu vereš / na sve četire. Poduža pjesma iz toga ciklusa *Trata* dočarava tegobni ribarski trud: *Trata i uze, / tieške uze, / te prokljate uze / uze brez kraja, / živuot brez raja // Je li daži, / oli sniži, / je li škontradura, / oli crna bura, / prokljata, ledena,**

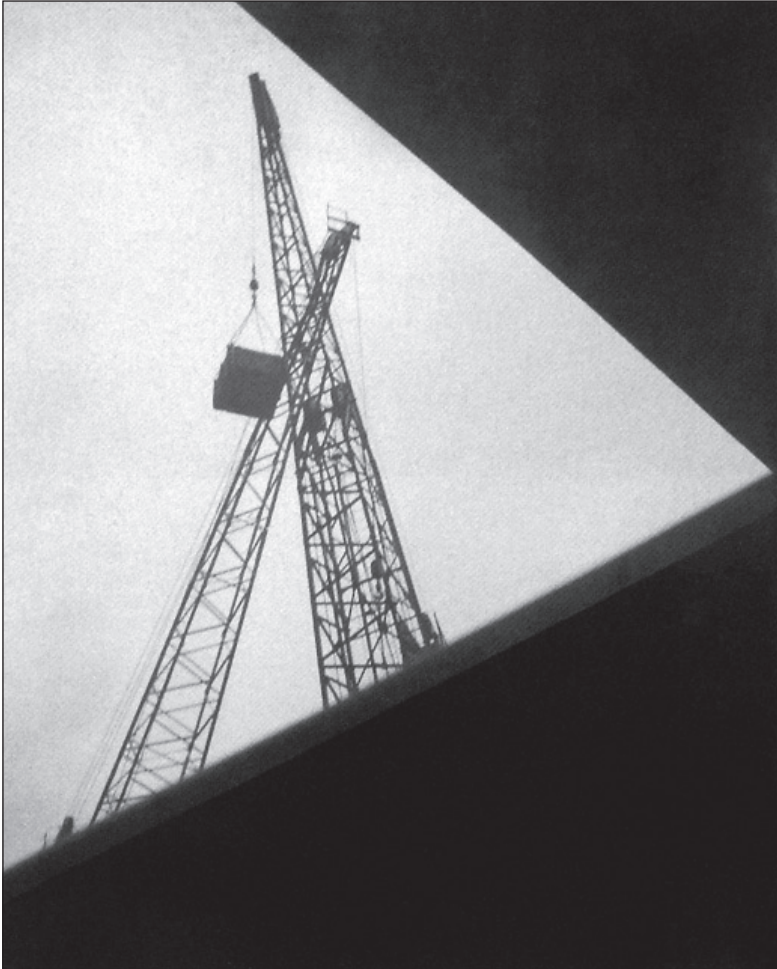
/ škura. / Vavik uze. / Sad četire uze, / sad piet, / pa osan. / A kad ni ribe, / i deset ih tribe. / Kruok na buok, / a tielo na kruok. / Noga prid nogu / is bokun, / noga pod nogu / is krokun. Život koji “žestoko, krvno potvrđuje Slavko u rjepinski nabrekli burlaškom portaitu kaljskog tratara/tegljača mreža s kopna/s postajama muke u trudu: Vučieš, ne jiš / vučieš a spiš, / na kroku, / na boku.../ I tako dani i dani, / uze i uze, / uze brez kraja, / živuot brez raja”. [8].

Ako je miris ono što munjevito i nepogrješivo – putem svih poznatih i nepoznatih nam sinapsa i medijatora – izravno doziva u sjećanje davne dane, dočaravajući vjerno ugođajnu sliku životnog ambijenta i prizora, onda pjesma *Vonj kamižele moje mladosti* polučuje upravo takav učinak. U malo riječi pjesnik nam je predočio otočnu kaletu, taj neizbježan topos njegova/našeg djetinjstva: *Puno vonja / od lušije, / od pišine, / i friškine, / govun dičine, / suhe ribe / i- / svake potribe / Vunj balege / od tovara / oli muaške, / oli pasa, / pa od bluaga / i / svakoga vruga.*

U pjesmi *Muoj did Šimuška* skicira lik i tragediju djeda, ali i tvrdoću postojanja, neku posebnu stamenost otočnog čovjeka. U nekoliko stihova ocrtano je puno – od didova karaktera, gubitka žene do teškog ranjavanja u povijesnoj bitci kod Visa (*I još se sićan, / pokuoj mu duši, / kako je iz dlana / tabak njuši, / kad bi foji čita bratu, / za pokuojnoga don Matu. / A ští je žestoko, // makar samo / na desno oko. / Na livon je stalo / crno pokrivalo. / U ognju i dimu / osamsto šezdesiet / i šeste, / ispod Visa / u srcu rata / iz puljiškog jata, / od zrna Čozota // bi je ranjena oka.*).

Sjetu zbog prolaznosti i trošnosti nalazimo u pjesmi *Didi* (*Šimpre niki od vuas pod borići kriene, / i tako po riedu punj po punj nan vene. / Brez vuas ni nan šesno. Ni selo ne vridi. / Dobri naši stari, poguobani didi! / ili Gajeti (Gajeta je galeb. / Lipota i muog kraja, / dika muog raja. / Za vavik.// A na kraju?/ Umire jedna / sva suha na skali, / il' umorna, trudna / u blatu, u vali. / Suama.*).

Uživamo u brzopoteznom akvarelu kaljske žene u pjesmi *Kualjka*, s gotovo haiku učinkom (*Kako ćeš u gruadu, / bez imena znati / Kualjku poznati? / Kako? / Tako ča krez puno svita, / brez da riči rečie / liešto tečie.*) ili pak u jednako kratkoj pjesmi *Banka na “trajektnom”* – gdje je vječno rivalstvo i susjedska malomiščanska idiosinkrazija – skicirana kroz neznatnu različitost govornog idioma. Ne manje smo radosni kad čitamo sočne crtice iz svakodnevnog života, iskazane na način perovićevske humorne poruge i obrata, primjerice *Litnjo popuodne na Mulinamin, Tuja ili Lipi nuaš jazik*. Ova posljednja govori o jeziku koji je zapravo gotovo *in toto* “čakav-

Slavko Perović. *U trokutu.*
Slavko Perović. In a triangle.

ski kroatizirana talijanština” [9], a ispjevat će ju Perović sa sebi svojstvenom ironijskom i huncutskom notom (*Kako je lipo znati / hrvuaski parlati! // u tovierni trešete, / mura i - / briškula dura. // A u škuribandi: / klape, / kanti, / pa fioreti, / falšeti / - terceti. // A do mula? / Škalinuade, / šentuada i portuni. / Kuntruade i pijacete, / kantuni i balkuni. // U kužini: / peruni, / pošuade, / pjati, / grandele i / - padele. // A teker na rivi: / arivati i koštati. / Cimu ćapati, / šubito žbarkati, / pa cimu molati / i – pasati. // A po konualu: / Po konualu / oli bonaca / oli mareta. / Tramuntana, / pulentuada, / lampuada, / škura fortunada. // I na kraju sada, / O, tako ti jada / kako je lipo znati / hrvuaski parlati.*

Ili šaljiva slika muško-ženskog nadmetanja dvoje malenih protagonista (*Ona i un*) gdje, na kraju, kada mu ne preostaje više ništa, ojađeni muškić potučen do nogu trijumfira nad – *pupom s Ponterossa* – s potvrdom svoje sposobnosti u fiziološkom činjenju (po samom ustrojstvu svog urogenitalnog sustava), prkoseći: “*Ča ti meni moreš? / U zid pišati jua muogu, / A ti - / ne moreš!*”

BLAGOGLASJE I BLAGOZVUČJE LITRATA

Solarno biće otoka, krvotok mora, mošt crnike, trsja, kamena i modroga neba, sav taj *mirakul* s nepojamnim insularnim utihama i crescendima, “primorao” je dr. Perovića – pjesnika u njemu, da ne “putuje” ovim svijetom, a da ga ne skicira, ne uhvati i ne zaustavi u vedrom ditirambu na slatkoj materinskoj čakavštini ili ovjekovječi nepogriješivim okom kamere.

Litrati, sretno lirsko oknjiženje pjesničkih i fotografskih uradaka, dokazom su kako doktor Perović nije zatvorenih očiju prolazio kroz sredinu koja ga je iznjedrila, odgojila i oblikovala. Njegov je to emocionalni ulog i “vraćanje duga” zavičaju. Evokacija trenutaka sreće i topline, skromnoga bodulskog života, trudom pretrpanog, feštama ovjenčanog. Prožet mirisima pučine i neba, upijao je blagoglasje i blagozvučje kaljske i prečke čakavice, usisao samu bioesenciju vernakularnog otočnoga bića i krajolika u mediteranskom ozračju, fokusirajući ono šaljivo, peckavo, uz dozu blage ironije što svagda želi relativizirati i životnu radost i njegovu muku [10].

Stihovi Slavka Perovića dotaknu nas šarmom, prožmu dobroćudnošću, zasipaju refulima humora, otrgnu od svakodnevice kako bi nas usredotočili na ono lijepo, zavičajno i folklorno, ali i na isječke tvrdog i trpećeg otočnog života. Uskrsnut će u njima i brojne životne sekvencije iz naših vlastitih *amarcorda* koje nismo ni zamijetili dok smo plivali u struji života. Tek

naknadno, iz tih sekvencija zgusnutih u stihu, filtriranih kroz leću kamere, shvaćamo kako su one bile taj sok života, kako smo pokatkad bili u blizini sreće, možda u samoj sreći koju smo disali kao što dišemo zrak – nesvjesni toga.

“Oglasivši se tek minulog desetljeća u plimnom valu protagonista *Kualjskog lumina* /Joje Ricova, Milene Rakvin Mišlov, Zorana Perin Džoa, Slavka Ivoša.../, glavninom poetskog naramka Slavko Perović produžuje matricu hrvatskog čakavskog pjesništva Balotina i Nazorova kruga, a svojom vjerodostojnom zavičajnom i humornom kičicom, po svemu sudeći i dioptrijom i nervom, najbliži je uzorku minijaturna a ljupka, neodoljivo liričnog Gervaisa” [11].

Na tom tragu držim kako su pjesmotvori Slavka Perovića vrijedan prinos dijalekatskom šarenilu sjevernodalmatinskoga čakavskog ikavsko-ekavskog idioma, posebice “zadarskog čakavskog kruga” [12].

LITERATURA

1. Perović S. Odraž Van Goghove bolesti na njegovo slikarstvo. Jugoslavenska pedijatrijska škola, Split (VIII. seminar) 1990; poseban otisak.
2. Perović S. Litrati. Zadar: Matica Hrvatska, podružnica Kali, 2004.
3. Ibid., 7
4. Jamnicki Dojmi M. In Memoriam prof. dr. Slavko Perović: Teško je naći dobra čovjeka. Acta med-hist Adriat 2007; 5 (1) : 150
5. Seferović A. Pečat kreativne osobnosti. Pogovor. U: Litrati, Kali, 2004 : 90
6. Ricov J. Lječnik a poet doktor Slavko Perović. Pogovor. Ibid., 97
7. Jamnicki Dojmi M. In Memoriam prof. dr. Slavko Perović: Teško je naći dobra čovjeka. Acta med-hist Adriat 2007; 5 (1) : 150
8. Ricov J. Lječnik a poet doktor Slavko Perović. U: Litrati, Kali, 2004 : 95
9. Ibid., 93
10. Jamnicki Dojmi M. In Memoriam prof. dr. Slavko Perović: Teško je naći dobra čovjeka. Acta med-hist Adriat 2007; 5 (1) : 150
11. Ricov J. Lječnik a poet doktor Slavko Perović. U: Litrati, Kali, 2004 : 95-96
12. Finka B. Suvremeno čakavsko pjesništvo zadarskoga kruga. Matica Hrvatska ogranak Zadar, Zadar, 1992 : 7-8

SAŽETAK

Poznati zadarski i jedan od vodećih hrvatskih pedijatara, prof. dr. Slavko Perović (Preko, 17. veljače 1921. – Zadar, 16. siječnja 2007.) bio je čovjek brojnih afiniteta i velike kulture. Sam je za sebe znao reći kako je “poklonik umjetnosti i ljepote”, pa se osim svojom temeljnom strukom, kojoj je posvetio čitav život, bavio i umjetničkom fotografijom i poezijom. Ni glazba ni slikarstvo nisu mu bili strani, a bio je poznat i kao polivalentni sportaš. Iz napornog i odgovornog okružja bolničke svakodnevice, strpljive posvećenosti malim pacijentima, stručnog rada i praćenja modernih medicinskih spoznaja, stih i precizno oko camere obscure, bile su doktoru Slavku Peroviću povremeni bijeg i utočište, razbibriga, povratak dragim toponimima djetinjstva, insularnom mikrokozmosu. Koncem 2004. godine iz tiska je, u izdanju Matice hrvatske, ogranak Kali, izašla zbirka njegovih pjesama i umjetničkih fotografij, pod nazivom Litrati. Doktorova lirska crta, koju smo oduvijek voljeli u izravnoj komunikaciji s njim, pretočena je tako u stih i sliku. Dobili smo pravi mali kaljsko-prečki Amarcord ispjevan na zavičajnoj čakavici.

Ključne riječi: čakavska poezija, umjetnička fotografija, Litrati, Slavko Perović, Hrvatska, Zadar